

SOCIAL AND HUMAN SCIENTIFIC

Büyükhan, M. (2021). "Uluslararası ve Ulusal Mevzuata Göre Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü", R&S-Research Studies Anatolia Journal, Vol:4 Issue: 2; pp: 76-90

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Statü, Mülteci, Geçici Koruma

Keywords: Syrians, Statue, Refugee, Temporary Protection

Makale Türü Araştırma Makalesi

ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUATA GÖRE TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN HUKUKİ STATÜSÜ

According to International and National Legislation Legal Status of Syrians in Turkey

Mithat BÜYÜKHAN¹

Geliş Tarihi / Arrived Date
31/12/2020

Kabul Tarihi / Accepted Date
01/03/2021

Yayınlanma Tarihi / Published Date
26/04/2021

ÖZ

ABSTRACT

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerdeki ve kendi iç hukukundaki düzenlemelerde yer alan hükümlere göre Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsünü açıklamaya çalışmaktır. Türkiye'de bulunan Suriyelilere ilişkin göçmen, mülteci, sığınmacı, geçici korumadan yararlanan gibi birçok kavram kullanılmaktadır. Çalışma Suriyelilere ilişkin kavram kargaşasına son verilmesi ve literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veri toplamak için de belge incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmada; Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olmasından dolayı, ayrıca dönemi içerisinde yürürlükte olan 1994 Yönetmeliği'ne göre Türkiye'nin Suriyelilere mülteci veya sığınmacı statüsünü vermediği, Suriyelilerin statü sorununun bir süre devam ettiği ancak 11.04.2013 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun ve 22.10.2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle, Suriyelilere "geçici korumadan yararlanan" statüsü verilerek statü sorununun çözüldüğü bulgularına ulaşılmıştır.

The aim of this study is to try to explain the legal status of Syrians in Turkey in accordance with the provisions of the international conventions to which Turkey is a party and the regulations in its domestic law. Many concepts such as migrants, refugees, asylum seekers and temporary protection are used for Syrians in Turkey. The study is important in terms of ending the confusion of concepts related to Syrians and contributing to the literature. Qualitative research method was used in the research and document review was carried out to collect data. In the study; due to being a party to the 1951 Geneva Convention on the legal status of refugees by geographical restriction, in addition, according to the 1994 regulation in force during the period, Turkey does not give Syrians the status of refugees or asylum seekers, Syrians ' status issue continues for some time, however, with the entry into force of the law on Foreigners and International Protection on 11.04.2013 and the Regulation on Temporary Protection on 22.10.2014, the Syrians "benefiting from temporary protection" status by being given the status issue that solved the findings were reached.

GİRİŞ

2010 yılı sonlarında bir seyyar satıcının kendisini yakmasıyla Tunus'ta başlayan olaylar başta Tunus, Libya, Mısır, Yemen, Bahreyn ve Suriye olmak üzere diğer bazı ülkelere de yayılmış, hatta bu olaylar sonucunda Tunus, Libya, Mısır ve Yemen'de yönetim değişiklikleri dahi söz konusu olmuştur. 2011 yılı bahar aylarında Suriye'de başlamış olan bu olaylar Suriye rejiminin sert müdahalesiyle iç çatışmaya, iç savaşa dönüşmüştür. Bu iç savaş ortamında can güvenliğinin

kalmadığını düşünen Suriye nüfusunun büyük bir bölümü ülke içerisinde ve ülke dışına doğru yer değiştirerek yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmışlardır. Ülke dışına çıkan Suriyelilerin büyük bir bölümü de Türkiye'ye gelmiştir.

Ülkelerindeki iç çatışma ve iç savaş ortamından kaçıp Türkiye'ye gelen Suriyeliler ilk zamanlar, devletin yetkilileri tarafından "misafir" olarak görülmüş, ancak zamanla yetkililer ve bazı akademisyenler ve hatta toplumun büyük çoğunluğu tarafından bazen "göçmen", bazen "sığınmacı" veya "mülteci" gibi kavramlarla nitelendirilmişler ve hâlâ aynı şekilde nitelendirilmektedirler. Bu durum ise Türkiye'de yaşayan Suriyelilere ilişkin kullanılan kavramlarda kargaşaya neden olmaktadır. Türkiye'de yaşayan Suriyeliler birbirine yakın olan bu kavramlardan hangisi ile nitelendirilmelidir? Hukuki olarak statüleri nedir? Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin statülerinin ne olduğunun açıklanması hem Suriyelilere yönelik sağlanan insani hizmetlerin kapsamı açısından yerinde olacak, hem de statüleri hususunda yaşanan kavram kargaşasının giderilmesine olumlu katkı sunacaktır.

Bu çalışma Suriyelilerin statüsüne ilişkin yaşanan kavram kargaşasına son verilmesi ve ayrıca literatüre katkı sunması bakımından önemlidir. Çalışmada, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin Türkiye'ye gerçekleştirdiği göçün karakteri göz önüne alınarak gerek Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası mülteci hukukunu oluşturan belgelerdeki hükümlere, gerekse Türkiye'nin kendi iç hukukundaki düzenlemelerde yer alan hükümlere göre Suriyelilerin hukuki statüsü açıklanmaya çalışılacaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veri toplamak için de belge incelemesi yapılmıştır.

ULUSLARARASI MÜLTECİ HUKUKU

Her çeşit zulüm karşısında başka ülkelere sığınmak zorunda olan kişileri ilgilendiren, üzerinde uluslararası uzlaşmaya varılan ve uzlaşmaya varmış devletlerin uyması gereken ilkeler, standartlar ve kurallar bütünü uluslararası hukukta mülteci hukuku olarak adlandırılmaktadır (Peker ve Sancar, 1986:10). Uluslararası mülteci hukuku şüphesiz ki uzun süren çabalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bölümde bu çabalardan ve uluslararası mülteci hukukunu oluşturan belgelerden bahsetmek yerinde olacaktır.

Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişim Süreci

İnsanlar belirlenmiş birtakım kurallarla oluşturulmuş toplum düzeni içerisinde bir arada yaşayan sosyal varlıklardır. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı bazen toplum düzeninde bozulmalar yaşanabilir. Özellikle savaş, iç çatışmalar ve benzeri etkenlerden dolayı toplum düzeninin bozulması, otoritenin yok olması durumunda toplumda bazı kişilere uygulanan, ortaya konulan tutum, davranış, fiziki müdahaleler gibi etkenler baskı, şiddet ve zulmün kaynağı olabilir. Genelde güçlü olandan zayıf olana doğru ortaya çıkma temayülü gösteren ve yaşamlarını tehdit edebilecek düzeyde yaşanan etkenlere maruz kalan zayıf kişi ya da kişiler (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1007), hayatta kalma refleksi ile yaşamını korumaya yönelik tedbirler bağlamında bazen yaşadığı yerleri terk ederek başka yerlere doğru yer değişikliğinde bulunmuştur (Ergül, 2012:222). Göç olarak da adlandırılan bu yer değişikliğinin tarihi insanın var olduğu ilk günlerden başlatılabilir. Çünkü göç olayı tarihin akışı içerisinde bireysel ya da kitlesel olarak her dönem yaşanmış bir olaydır (Yılmaz, 2014:1688).

İnsanlık tarihi ile başlamış olan ve insan hareketliliği olarak ifade edilen göç olayı günümüz modern dünyasının önemli olgularından biri olarak varlığını hâlâ sürdürmekte (Deniz, 2014:177), zorlayıcı çeşitli nedenlere bağlı olarak zorunlu yer değişikliği ile sonuçlanan uluslararası toplu insan hareketleri hâlâ görülmekte ve bu insan hareketleri kendisi ile birlikte pek çok sorunu da beraberinde ortaya çıkarmaktadır (Ergül, 2012:222).

Özellikle çeşitli zorlayıcı nedenlerden dolayı zorunlu olarak gerçekleştirilen uluslararası göç ve bu göçten kaynaklı sorunlar küreselleşme ile beraber tüm dünyada herkesi etkilemeye başladığından (Deniz, 2014:177) bu sorunlara neden olan uluslararası insan hareketleri uluslararası toplum açısından bir kaygı kaynağı olmuş ve hâlâ olmaya devam etmektedir (Ergül, 2012:222).

Bu nedenle zorunlu olarak gerçekleştirilen uluslararası göç ve bu göçten kaynaklı sorunların çözülmesine yönelik uluslararası çabalar da her daim var olmuştur (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1007). Yaşanan sorunların uluslararası bir sorun olma niteliği taşıması nedeniyle göçten kaynaklı sorunların çözümünde bir standarda ulaşma ve mültecilik kavramı özellikle 1900'lü yıllardan sonra uluslararası hukukun ele aldığı önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir (Saraçlı, 2015:22-31). Bu alanda yapılan çalışmalar neticesinde ortaya çıkan düzenlemeler uluslararası koruma bağlamında göç hukukunun yani uluslararası mülteci hukukunun da temelini oluşturmuştur (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1007).

Peker ve Sancar'a (1986:4) göre günümüzdeki mülteci hukukunun ortaya çıkmasına ilişkin çabaların başlangıç zamanını I. Dünya Savaşı, 1917 Rusya Devrimi dönemi, iki dünya savaşı arasında İtalya, Almanya ve İspanya'da faşistlerin iktidarları dönemi, II. Dünya Savaşı dönemi ve savaş sonrası 1944-1951 arası, Avrupa'da kitlesel göç hareketlerinin başlamış olduğu ve birçok insanın kitleler halinde yer değiştirdiği dönemden başlatmak yerinde olacaktır.

Öncesi ve özellikle I. Dünya Savaşı döneminde baskı ve zulümden kaçan insanlara yardım eden ve savaşın yaralarını saran bir kuruluş olarak sadece Kızılhaç bulunurken, Kızılhaç'ın tek başına bu olumsuzluklarla mücadele etmesinin zorluğu göç eden birçok insanın sefalet içerisinde yaşamasına neden olmuştur. Kızılhaç'ın yetersiz kalmasıyla, ayrıca milletlerarası iş birliğini geliştirmek ve barışı temin etmek amacıyla 1919'da Milletler Cemiyeti (MC) kurulmuş, savaştan olumsuz anlamda etkilenmiş ve yerlerini yurtlarını terk etmiş insanların sorunlarına çözüm bulmada, MC'nin uygun bir uluslararası örgütlenme olduğu düşünülmüştür (Taşdelen, 2011:28).

MC döneminde özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında kitlesel zorunlu yer değişikliklerinin yoğun olarak yaşanmasıyla ortaya çıkan sorunların tüm dünyayı etkilemesi neticesinde, yer değiştirenlerin yaşadığı sorunların çözümü ya da yaşanan sorunların azaltılması yönünde ilkeler, kurallar belirlenmeye çalışılmış ise de üye devletler karşı karşıya kaldıkları kitlesel yer değiştirme, mülteci sorununa karşı farklı tutumlar almışlardır. Mülteci tanımı üzerinde dahi görüş birliğine varılamamış, özellikle din, ırk, siyasi fikir farklılıklarından kaynaklı yer değiştirmeler üzerine yapılan tanımların hiçbiri konuyu tam olarak açıklayamamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1015). Bu durum MC bünyesinde yeni örgütlerin oluşturulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda faaliyet yürütmek üzere Milletler Cemiyeti Kızılhaç Milletlerarası Komitesi tarafından 1921 yılında bir yüksek komiser mültecilerin sorunları ile ilgilenmek üzere atanmış, 1933'lere gelindiğinde Almanya'da milliyetçi hükümetin baskısından kaçanlarla ilgilenmek üzere Yüksek Komiserlik kurulmuştur (Taşdelen, 2011:29). 1938'li yıllara gelindiğinde ise Almanya'dan kendileri istemedikleri halde zorunlu olarak göç etmek zorunda kalan insanlara yardım etmek düşüncesi ile MC'ye üye devletler Hükümetlerarası Mülteciler Komitesi'ni (HMK) kurmayı kararlaştırmışlar ancak bu komite tarafından yapılmış mülteci tanımları üye devletler tarafından üzerinde mutabakata varılan tanımlar olamamış, ortak bir tanım üzerinde görüş birliği sağlanamamıştır. Fakat bu çalışmalar mülteciler ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak olan mevzuat, kurum ve sözleşmelere ciddi katkılar sağlamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1015).

II. Dünya Savaşı'nın hemen hemen tüm dünya üzerine yayıldığı bir dönemde 1942 yılında Birleşmiş Milletler ittifakı kurulmuş, 26 Haziran 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması yürürlüğe girmiştir (Taşdelen, 2011:31). BM Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ve BM Teşkilatının kurulması ile gerek II. Dünya Savaşı sırasında gerekse savaş sonrasında kitlesel yer değişikliği ve yaşanan insan hakları ihlalleri nedeniyle mülteci hukuku, BM'nin gündeminin en üst sıralarında yer alan maddeleri arasına girmiştir. Mülteci hukukuyla ilgili daha kapsamlı düzenlemeler yapılmadan önce bu alandaki boşluğu gidermek amacıyla düşünülen tedbirler bağlamında daha önce kurulmuş bulunan HMK'nın görevleri 1946 yılında Uluslararası Mülteci Örgütüne (UMÖ) devredilmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1016). 1948 yılında ise İsrail'in Filistin'i işgali ile yerlerinden edilmiş, sığınmacı, mülteci durumuna düşmüş Filistinlilere yardım etmek için halen de faaliyetlerine devam eden, BM'ye bağlı bir kuruluş olarak Birleşmiş Milletler Yakın Doğudaki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Kuruluşu (UNRWA) kurulmuştur (Taşdelen, 2011:32-34). Ayrıca 10 Aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK)

Kararı ile *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)* kabul edilmiş, Beyanname'nin 14. maddesinde, zulme uğrayan herkesin başka ülkelere sığınma ve imkânlarından yararlanma hakkının olduğu ifade edilmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan olumsuzluklar karşısında bu alanda UMÖ'nün çabaları yetersiz kalırken daha kapsamlı bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuş, BMGK tarafından, kalıcı normatif ilkeler belirleyerek mültecilerin sorunlarına kalıcı çözümler bulmak amacıyla 14 Aralık 1950 günü Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)² kurulmuş (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1016) ve 1 Ocak 1951 tarihinde göreve başlamıştır (Peker ve Sancar, 1986:12). Mültecilere uluslararası koruma sağlanması ve sorunlarının çözümü hususunda faaliyette bulunacak bir kurum olarak BMMYK'nın kurulması o dönem için önemli bir gelişme olmuştur (Reçber, 2014:250). BMMYK'nın yerine getirmesi gereken en temel görev mültecilerin sığındıkları devletlerde korunmalarını sağlamaktır. Bu temel görev bağlamında BMMYK devletlere destek olmak, mültecilerin korunması bilincini devletlere benimsetmek ve Sözleşmeye³ taraf devletlerin Sözleşme hükümlerindeki sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak gibi alanlarda çaba göstermektedir (Peker ve Sancar, 1986:12).

BMMYK'nın kurulmasının ve göreve başlamasının ardından, İHEB'in 14. maddesinde ifade edilen, zulme maruz kalmış kişilerin başka ülkelere sığınma ve imkânlarından yararlanma hakkının kullanılması hususunda uluslararası bir birliklilik sağlanması bakımından, uluslararası bağlayıcılığı olan sözleşmeler gündeme gelmiştir. Bu bağlamda BMMYK'nın çabaları sonucunda 28.07.1951 tarihinde *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi* imzalanmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi mülteci hukukuna ilişkin uluslararası temel bir belgedir (Taşdelen, 2011:22). Ayrıca Sözleşmedeki bazı aksaklıkları gidermek için de 1967 yılında *Mültecilerin Hukuku Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü* imzalanmıştır.

Uluslararası Mülteci Hukukunu Oluşturan Belgeler

Uluslararası mülteci hukukunu oluşturan temel belge *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi*'dir. Ayrıca 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki aksaklıkları gidermek amacıyla da *Mültecilerin Hukuku Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü* imzalanmıştır.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi

BMMYK'nın göreve başlamasından sonra 28.07.1951 tarihinde *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi* (1951 Cenevre Sözleşmesi) imzalanmıştır. Sözleşme günümüze değin mülteci hukukunu düzenleyen, uluslararası mülteci hukukuna ilişkin temel ve en önemli belgedir.

Sözleşme'de mülteci kavramı üzerinde uluslararası bir uzlaşmaya varılmıştır. Bir kişinin hangi durumlarda mülteci olabileceği açıkça belirtilmiştir. Sözleşme'nin 1/A (2) maddesinde, 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylardan dolayı dini, ırkı, bir topluluğa aidiyeti, siyasi fikirleri sebebiyle zulme uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu kendi ülkesi dışında olan ve kendi ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya vatansız kişi için önceden ikamet ettiği ülkeden ayrılmış ve yukarıda sayılan korkular nedeni ile tekrar yaşadığı ülkeye dönmek istemeyen her kişiye *mülteci* denmiştir. Ancak yine aynı maddesinde kişi birden fazla devletin vatandaşlığına sahip ve sadece bir devletin korumasından yararlanamıyorsa, vatandaşı olduğu devletin korumasından yararlanmıyor sayılmayacağı ve mülteci statüsü verilmeyeceği ifade edilmiştir.

² II. Dünya Savaşı sonrası savaş nedeni ile yerlerinden edilmiş Avrupalılara yardım etmek amacıyla kurulan BMMYK'nın kurulmasını müteakip üç yıl içerisinde mülteci sorununu çözdükten sonra feshedilmesi planlanmış ancak daha sonra Sovyetlerin Macaristan'a girmesi ile büyük bir mülteci sorunu ortaya çıkınca bu fikirden vazgeçilmiştir. BMMYK kurulduğu günden bu yana dünyanın her yanında ortaya çıkan mülteci sorununa çözüm bulmak ve bu mültecilere uluslararası koruma sağlamak için çalışmaktadır ve yaşanan olaylara bakılırsa BMMYK'nın feshedileceği beklentisinin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği anlaşılmaktadır (www.unhcr.org/turkey/home.php?page=53).

³ Sözleşme ifadesinden *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi* anlaşılmalıdır.

Sözleşme'ye göre mülteci statüsü verilen bir kişinin mülteci statüsünü hangi durumlarda kaybedeceğine ilişkin hükümler Sözleşme'nin 1/C maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre mülteci statüsü kazanmış bir kişi;

- a) Vatandaşı olduğu devletin korumasından kendi isteği ile tekrar yararlanması,
- b) Kaybettiği vatandaşlığını tekrar kendi isteği ile kazanması,
- c) Yeni bir vatandaşlık kazanmış olması ve vatandaşlığını kazandığı devletin korumasından yararlanması,
- d) Kendi vatandaşı olduğu ve zulüm korkusu sebebiyle terk ettiği ülkesine tekrar kendi isteği ve rızası ile yerleşmek üzere dönmesi,
- e) Vatandaşı olduğu ve terk ettiği ülkesinde mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların sona ermesi ve devletin korumasından yararlanamamayı sürdürememesi,
- f) Vatansız olduğu halde önceden yaşadığı ve mülteci durumuna düşmesine neden olan çeşitli olaylara bağlı olarak terk ettiği ikamet ülkesine mülteci olmasına neden olan olayların son bulması sonrası tekrar dönmesi durumunda, mülteci statüsünü kaybedecektir.

Sözleşme'de hangi durumlarda mültecilik statüsünün kazanılmasının mümkün olmayacağı da açıklanmış, Sözleşme'nin 1/D-E-F maddelerine göre; BMMYK hariç her hangi bir BM organı veya örgütü korumasından yararlanması, kendi vatandaşı olduğu devleti dışında ve yaşadığı devletin vatandaşlarının sahip olduğu haklara sahip olması, barışa veya insanlığa karşı suç/savaş suçu gibi suçları işlemesi, vatandaşı olduğu devletinden ayrılmadan önce kendi devletinde politik olmayan ağır bir suç işlemesi ve ayrıca BM'nin amaç ve ilkelerine aykırı bir suç işlediğine güçlü bir şekilde kanaat getirilmesi durumlarında, bir kişinin mülteci statüsü kazanabilmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmiştir.

Sözleşme'de yukarıda açıklanan hükümler yanında, mülteci statüsünü kazanmış kişilerin hakları, sorumlulukları ile bu kişilere karşı ev sahibi devletin görev ve sorumluluklarını içeren pek çok hükmün yer aldığı maddeleri de mevcuttur. Bu maddelerin yanı sıra Sözleşme'nin amacının ruhuna uygun olan diğer önemli maddeleri ise 32 ve 33. maddeleridir. Sözleşme'nin 32. maddesinde, kişinin mülteci olmasına neden olan çeşitli olaylar nedeniyle Sözleşme'ye taraf başka bir devlete sığınması durumunda söz konusu devletin ulusal güvenliği ve kamu düzenine bir tehdit oluşturduğu yönünde usulüne uygun bir yargı kararı olmadığı sürece bir mültecinin sınır dışı edilemeyeceği, 33. maddesinde ırkı, inancı, tabiiyeti, belirli bir gruba ait olması veya politik düşünceleri nedeniyle can güvenliğinin, özgürlüğünün tehdit altında olacağı bir devletin sınırlarına geri gönderilemeyeceği ya da sınır dışı edilemeyeceği açıkça ifade edilmiştir.

Kişinin mülteci durumuna düşmesine neden olan olaylar nedeniyle kendi ülkesini terk ederek başka bir ülkeye sığınması durumunda bu kişinin geri gönderilmemesi uluslararası hukukta temel bir insan hakkı olarak değerlendirilmektedir. Bu hükmün Sözleşme'de açıkça yer alması, geri göndermeme ilkesini mülteci hukukunun ana kuralı haline getirmiş ve bu durum uluslararası korumanın da çekirdeğini oluşturmuştur (Barkın, 2014:346). Böylece uluslararası koruma bağlamında mülteciler sınır dışı edilmeme ve geri gönderilmeme gibi en önemli iki güvenceye sahip olmuşlardır (Peker ve Sancar, 1986:30-31).

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

1951 Cenevre Sözleşmesi'nin amaçları bakımından, 1/B (1) maddesinde, "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesinin, ya (a) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar", ya da (b) "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da ya da başka bir yerde meydana gelen olaylar" şeklinde anlaşılacağı, Sözleşme'yi imzalayan devletlerin bu iki seçenekten birini seçmeleri ve bu seçime göre yükümlülük altına girecekleri, buna göre beyanda bulunacakları belirtilmiştir⁴.

⁴ Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni, Sözleşme'nin 1/B maddesinde "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ifadesini (a)"1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar" şeklinde anladığını deklare ederek, onaylamıştır. Böylece Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne tarih ve coğrafi kısıtlama ile taraf olmuştur (Resmi Gazete: 05.09.1961 tarihli ve 10898 sayılı).

Sözleşme’de, kişilerin mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların 1 Ocak 1951’den önce meydana gelmiş olması şartı, bu tarihten sonra aynı sonuçları doğurabilecek olaylar olsa bile bu olaylardan etkilenen kişilere mülteci statüsünün verilmesinin mümkün olamayacağını göstermektedir. Bu yönüyle Sözleşme kişilere mülteci statüsünün verilebilmesi açısından “*tarih*” kısıtlaması içermektedir. Ayrıca Sözleşme’de, 1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olayların meydana geldiği yer bakımından, olayların Avrupa’da meydana gelmesi veya Avrupa’da ya da başka bir yerde meydana gelmesi şeklinde ikili bir ayrıma gidilmesiyle, Avrupa dışında başka bir yerde meydana gelen olaylar nedeniyle mülteci durumuna düşmüş kişilere, Sözleşme’ye (a) seçeneğini kabul ederek taraf olmuş bir devlet tarafından mülteci statüsü verilmesi açısından Sözleşme “*coğrafi*” kısıtlama içermektedir.

Ancak insanların mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların 1951 yılından sonra da dünyanın değişik yerlerinde ortaya çıkmasıyla, Sözleşme’de tarihi ve coğrafi kısıtlamayı ortadan kaldırmak için düzeltme yapılması gündeme gelmiş bu amaçla *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü* (1967 Protokolü) imzalanmıştır⁵. Bu protokol ile tarih ve coğrafi kısıtlamaların kaldırılması hedeflenmiş, Sözleşme tanımına giren bütün mültecilerin 1951’den önce veya 1951’den sonra herhangi bir tarih sınırlamasına tabi olmaksızın mültecilere sağlanan haklardan eşit hukuki statüde yararlanmalarını sağlamak amacıyla Sözleşme’nin kapsamı genişletilmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1017-1018). Bu bağlamda Protokol’ün 1. maddesinde, Sözleşme’nin 1/A (2) maddesinde yer alan “*1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar ve .....*” ve “*söz konusu olaylar sonucunda*” ifadesi metinden çıkarılmış, böylece olaylar açısından tarih sınırlaması kaldırılarak Sözleşme’nin 1. maddesinde belirtilen tanıma giren herkesin mülteci sayılacağı ifade edilmiştir. Ancak Sözleşme’de coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasına yönelik bir düzenleme yer almamıştır.

TÜRKİYE’NİN ULUSAL MÜLTECİ HUKUKU

Kırsaldan kente gerçekleşen iç göçler ile gayrimüslimlerin ve çalışmak için yurtdışına giden işçilerin gerçekleştirdiği göçler Türkiye’nin göç tarihi içerisinde gerçekleşen önemli göç olaylarından. Ülke içerisinde ve ülke dışına doğru gerçekleşen göçlerin yanı sıra 1989 yılında Bulgaristan’dan, 1991 yılında Irak’tan ve 2011 yılında Suriye’den olmak üzere son 30 yıl içerisinde Türkiye’ye doğru zorunlu ve sığınma amaçlı gerçekleşen göçler de Türkiye’nin göç tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir (Kirişçi ve Karaca, 2015:297-299).

Türkiye’ye göçle gelen kişilerle ilgili süreci yönetmek üzere yürürlüğe konulmuş ilk hukuki belge 14 Haziran 1934 tarihli İskân Kanunu’dur. Kanun genel olarak göçmenler tarafından Türkiye’ye gerçekleştirilen göç hareketlerini ve gelen kişilerin mecburi iskânını düzenleyen bir belgedir. Kanun’da Türkiye’ye gelen göçmenlerin yanında sınırlı da olsa mültecilere ilişkin bazı hükümler bulunmaktadır. Dönemi içerisinde Türkiye’nin yeni bir ulus inşa etme çabaları bağlamında siyasi niteliği de bulunan (Barkın, 2014:350) bu Kanun, devletin ulus inşa etme çabaları bağlamında, Türk soyu ve kültürüne sahip kişilerin Türkiye’ye göç etmesini teşvik etmiş ve bu göçlere zemin oluşturmuştur. Kanun’un teşvik edici tarafı sayesinde 1990’lara kadar Türkiye’ye yaklaşık 1.6 milyon kişi göç etmiştir (Kirişçi ve Karaca, 2015:299).

Türkiye’nin Avrupa ve Asya arasında bir geçiş güzergâhı olması nedeniyle Türkiye’ye doğru artan göç olaylarını, ayrıca soğuk savaş döneminin bitimiyle 1989 yılında Bulgaristan’dan ve 1991 yılında yaşanan I. Körfez krizi döneminde Irak’tan Türkiye’ye gerçekleşen kitlesel göçü yönetmek amacıyla Bakanlar Kurulu tarafından 1994 yılında *Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik* (1994 Yönetmeliği) yürürlüğe konulmuştur.

Yönetmelik’te mülteci ve sığınmacı tanımlarına yer verilmiş, 1951 Cenevre Sözleşmesi ile 1967 Protokolü’ndeki hakları bağlamında bireysel olarak Türkiye’ye sığınan ya da başka bir ülkeye

⁵ Türkiye 1967 Protokolü’nü 1968 yılında coğrafi kısıtlamayı devam ettirerek onaylamıştır (Resmi Gazete, 05.08.1968 tarihli ve 12968 sayılı).

sığınmak üzere, başvuru iş ve işlemlerinin devam ettiği süre içerisinde Türkiye'de kalmak için izin isteyen yabancılar ile bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye'ye iltica etme ya da sığınma amaçlı gelen yabancılar veya ileride meydana gelebilecek bu neviden kitlesel göçlere karşı yapılması gerekenler açık şekilde belirtilmiştir.

Yönetmelik'in 3. maddesinde, Avrupa devletlerinde meydana gelen olaylar sebebiyle dini, ırkı, milliyeti, bir topluluğa aidiyeti, siyasi düşünceleri yüzünden kendi devletinde izleneceği, zarar göreceği korkusundan vatandaşı olduğu kendi devleti ülkesi sınırları dışında bulunan ve kendi devletinin korumasından yararlanamayan veya korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen, vatandaşı olmadığı halde ikamet ettiği ikamet ülkesini terk eden ve ikamet ülkesine dönemeyen ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen yabancı *mülteci* olarak tanımlanmıştır.

Yine Yönetmelik'in aynı maddesinde, dini, ırkı, bir topluluğa aidiyeti, siyasi düşünceleri yüzünden kendi devletinde izleneceği, zarar göreceği korkusundan vatandaşı olduğu kendi devleti ülkesi sınırları dışında bulunan ve kendi devletinin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen, vatandaşı olmadığı halde ikamet ettiği ikamet ülkesini terk eden ve ikamet ülkesine dönemeyen ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen yabancı ise *sığınmacı* olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelik'teki mülteci ve sığınmacı tanımları karşılaştırıldığında, mülteci ve sığınmacı tanımları arasında olayların meydana geldiği yer bakımından bir farklılık olduğu görülmektedir. Yönetmeliğe göre, yer belirtilmeksizin dünyadaki herhangi bir yerden dini, ırkı, milliyeti, bir topluluğa aidiyeti, siyasi düşünceleri yüzünden kendi devletinde veya vatandaşı olmadığı ikamet ülkesinde izleneceği, zarar göreceği korkusundan dolayı Türkiye'ye sığınma amaçlı gelen her yabancı sığınmacı olabileceken, ancak bahsedilen nedenlerden dolayı yaşadığı korkusu nedeniyle Türkiye'ye sığınma amaçlı gelen bir sığınmacının mülteci olabilmesi için Avrupa devletlerinden gelmiş olması şartı aranmıştır.

Yönetmelik'te, Türkiye sınırına doğru sığınma amaçlı kitlesel bir insan hareketi olduğu zaman bu insan hareketine karşılık alınacak tedbirler ile gelenlerin kabul edilmesi veya gelenlerce sınırın geçilmesi durumunda yapılacak işler ve alınacak tedbirlere ilişkin pek çok hüküm yer almaktadır. Ancak Türkiye sınırına doğru sığınma amacıyla kitlesel bir insan hareketi söz konusu olduğu zaman, aksi bir siyasi karar olmadığı sürece sınıra gelen yabancıların sınırda durdurulmasının, sınırdan içeri alınmamasının ve bu konuda gerekli tedbirlerin etkili bir şekilde ilgili kurumlarca alınmasının esas olduğu Yönetmelik'in 8. maddesinde ifade edilmiştir.

Yönetmelik'in yürürlükte olduğu 2011 yılı bahar aylarında ülkelerindeki iç karışıklık ve iç savaştan kaçan Suriyelilerin bir kısmı sığınma amacıyla Türkiye sınırına gelmiştir. Türkiye sınırına gelen Suriyeliler sınırda bekletilmemiş, Yönetmelik'in 8. maddesi gereği Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ülkelerindeki iç karışıklık ve iç savaştan kaçarak sığınma amacıyla sınıra gelen tüm Suriyelilere dair açık kapı politikası uygulanacağı kararını almış, alınan bu karar doğrultusunda sığınma amaçlı sınıra gelen tüm Suriyeliler sınırdan içeri alınmıştır.

Yıllar içerisinde de kendi ülkelerindeki iç çatışma ve iç savaş ortamından kaçıp Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayısında önemli bir artış olmuştur. Suriyelilerin sayısındaki artışla beraber ortaya çıkan sorunların çözümünde 1994 Yönetmeliği yetersiz kalmış ve yeni düzenlemelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik üzerine 11.04.2013 tarihinde 6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* (YUKK) yürürlüğe konulmuştur.

Kanun ile yabancıların Türkiye'ye girişlerine, Türkiye'de kaldıkları sürelerde yapılacak iş ve işlemlere, Türkiye'den çıkışlarına ayrıca Türkiye'nin korumasından yararlanmak için talepte bulunan yabancılar sağlanacak korumanın çerçevesi ile bu korumanın uygulanmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amaçlanmıştır (YUKK, Madde 1). Kanun'da, Türkiye'ye yasal ya da yasal olmayan yollarla gelen yabancıların yanı sıra sığınma amaçlı gelen ve Türkiye'den koruma talep eden yabancılar yönelik yapılacak işlemlere ve koruma talebinde bulunan yabancılar sağlanacak korumanın neleri kapsadığına ve uygulamanın nasıl olacağına ilişkin pek çok hüküm bulunmaktadır.

Bu bağlamda Kanun'da, uluslararası mülteci hukukunun ana kuralı ve uluslararası korumanın da özünü oluşturan geri göndermeme (Barkın, 2014:346) ilkesi yer almakta, bu ilke doğrultusunda sığınma amaçlı Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den koruma talep eden yabancıların geri gönderilemeyecekleri ve sınır dışı edilemeyecekleri açıkça ifade edilmektedir.

Kanun kapsamında olan her hangi bir kişinin işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı bir yaptırım ya da davranışa tabi tutulacağı ya da inancı, ırkı, politik düşünceleri, bir gruba aidiyeti gibi nedenlerden dolayı can güvenliğinin, özgürlüğünün tehdit altında olacağı bir yere geri gönderilemeyeceği Kanun'un 4. maddesinde, ayıca çeşitli nedenlerden dolayı normal koşullarda bir yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınması gerekse bile, gönderileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, onur kırıcı veya insanlık dışı davranışlara muhatap olacağına ilişkin ciddi ipucu varsa, söz konusu bu yabancı hakkında sınır dışı kararının alınamayacağı Kanun'un 55. maddesinde belirtilmektedir.

Kanun'da uluslararası koruma statüsü çeşitleri olarak **mülteci**, **şartlı mülteci** ve **ikincil koruma** statüleri yer almakta ve bu statülerin hangi koşullarda verileceği Kanun'un ilgili maddelerinde açıkça belirtilmektedir.

Kanun'un 61. maddesinde; Avrupa'daki ülkelerde meydana gelen olaylara bağlı olarak ırkı, uyruğu, dini, bir topluluğa aidiyeti, politik görüşleri gibi farklılıkları yüzünden zulüm görme korkusu yaşayan, bu korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu devletin ülkesi sınırları dışında bulunan, bu nedenle kendi devletin korumasından yararlanamayan veya korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen kişiler ile vatandaşı olmadığı ikamet ülkesi sınırları dışında aynı nedenlere bağlı olarak bulunan ve korkusu yüzünden ikamet ülkesine dönemeyen, dönmek istemeyen kişilere statü belirleme iş ve işlemleri sonrasında **mülteci**⁶ statüsünün verileceği ifade edilmektedir.

Kanun'un 61. maddesinden de anlaşılacağı üzere Türkiye'ye sığınma amaçlı gelen bir yabancıya mülteci statüsünün verilebilmesi için yabancı kişinin sığınma talep etmesine neden olan olayların Avrupa'daki ülkelerde meydana gelmesi şartı aranmaktadır. Bu durum Türkiye'nin 1951 Sözleşmesi'ne taraf olduğu haliyle de uyumluluk göstermektedir.

Kanun'un 62. maddesinde; Avrupa'daki ülkeler dışında meydana gelen olaylara bağlı olarak ırkı, dini, uyruğu, bir topluluğa aidiyeti, politik görüşleri gibi farklılıkları yüzünden zulüm görme korkusu yaşayan, bu korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu devletin ülkesi sınırları dışında bulunan, bu nedenle kendi devletin korumasından yararlanamayan veya korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen kişiler ile vatandaşı olmadığı ikamet ülkesi sınırları dışında aynı nedenlere bağlı olarak bulunan ve korkusu yüzünden ikamet ülkesine dönemeyen, dönmek istemeyen kişilere statü belirleme iş ve işlemleri sonrasında **şartlı mülteci** statüsünün verileceği ve şartlı mülteci statüsü verilen bir kişinin üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de ikamet etmesine izin verileceği belirtilmektedir.

Kanun'da yer alan diğer bir uluslararası koruma statüsü çeşidi de **ikincil koruma** statüsüdür. Kanun'un 63. maddesinde mülteci ya da şartlı mülteci statüsünde olmayan ancak vatandaşı olduğu kendi ülkesine veya ikamet ülkesine gönderildiği takdirde; ölüm cezasına çarptırılacağı veya ölüm cezasının infaz edileceği, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye ya da işkenceye tabi tutulacağı, ülkesi genelinde ya da uluslararası yaşanan silahlı çatışma ortamlarında kendisine yönelik ciddi tehditle karşılaşacağı nedeniyle kendi ülkesinin ya da ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan, korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen vatansız bir kişi veya yabancıya statü belirleme işlemleri sonrası ikincil koruma statüsü verileceği açıkça ifade edilmektedir.

Kanun'da uluslararası koruma statüleri ve bu statülere sahip olmak için gerekli şartların yanı sıra uluslararası korumadan yararlanamama, uluslararası koruma statüsünün son bulması ya da iptal

⁶ 07.01.2020 tarihinde ziyaret edilen GİGM WEB sayfasında, YUKK'un 61. maddesindeki mülteci tanımına, Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerden gelecek uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıların girebileceği ifade edilmektedir (<https://www.goc.gov.tr/multeci>).

edilmesine ilişkin şartlar da yer almaktadır. Kanun'un 64. maddesinde uluslararası koruma statüsüne sahip olmak için başvuru yapan bir kimsenin; BMMYK haricinde başka bir BM kuruluşu ya da organından yardım alması veya koruma sağlaması, yaşadığı devletin vatandaşlarına sağlanan haklar ve sorumlulukların kendine sağlanması, barışa veya insanlığa karşı suç/savaş suçu gibi suçları işlemesi, vatandaşı olduğu devletinden ayrılmadan önce kendi devletinde politik olmayan ağır bir suç işlemesi ve ayrıca BM'nin amaç ve ilkelerine aykırı bir suç işlediğine güçlü bir şekilde kanaat getirilmesi durumlarında, bir kişinin uluslararası koruma statülerinden birine sahip olamayacağı, uluslararası koruma haricinde tutulacağı belirtilmektedir.

Uluslararası koruma statüsünün hangi hallerde sona ereceği Kanun'un 85. maddesinde açıklanmaktadır. Kanun'un 85. maddesinde uluslararası koruma statüsü verilen bir yabancının;

- a) Kendi ülkesinin korumasından tekrar yeniden kendi isteği ile yararlanması,
- b) Vatandaşlığını kaybetmişken kendisi isteyerek yeniden vatandaşlığını kazanması,
- c) Vatandaşlığını kazandığı ülkenin korumasından yararlanması,
- d) Zulüm göreceği korkusu ile terk ettiği kendi ülkesine tekrar dönmesi,
- e) Ülkesinden ayrılmasına ve uluslararası koruma statü kazanmasına neden olan olayların ülkesinde son bulmasıyla ülkesinin korumasından yararlanabilecek olması,
- f) Uluslararası statü kazanmasına neden olan olayların son bulmasıyla vatansız bir kişinin tekrar ikamet ülkesine dönebilecek olması,
- g) Herhangi bir nedenle kendi rızasıyla Türkiye'den ayrılması, Türkiye dışında üçüncü bir ülkenin korumasından yararlanması, üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi veya ölmesi, durumlarında uluslararası koruma statüsü sona erer, denilmektedir.

Uluslararası koruma statüsü kazanmış kişilerin bu statüsünün hangi hallerde iptal edileceği Kanun'un 86. maddesinde açıklanmaktadır. Kanun'un 86. maddesinde; gerçekçi olmayan beyanlarla, gerçek dışı belge sunarak uluslararası koruma statüsü kazanmış olanlar ile uluslararası koruma statüsü kazanmış olsalar dahi daha sonradan uluslararası koruma statüsü haricinde bulundurulması gerektiği tespit edilenlerin uluslararası koruma statüsü iptal edilir, denilmektedir.

Kanun'da mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü gibi uluslararası koruma statüsü çeşitleri yanında **geçici korumaya** da yer verilmektedir. Kanun'un 91/1. maddesinde, yaşadığı ülkesini terk etmek zorunda kalmış, terk ettiği ülkesine tekrar dönemeyen, acil korumaya ihtiyaç duyduğu için kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen ya da sınırdan içeri giren yabancılara geçici koruma⁷ sağlanabileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda Kanun'un 91/2. maddesinde de, Türkiye sınırına gelen ya da sınırı geçen kişilerin Türkiye'ye kabulüne, Türkiye'de kalışlarına, hakları ve sorumluluklarına, Türkiye'den ayrılışlarında yapılması gereken işlere, kitlesel insan hareketi durumunda alınacak önlemlere, yerli ve yabancı kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliğine, bu iş birliğinin koordine edilmesine ve ayrıca hem merkezde hem de taşrada bu alanda

⁷ Geçici koruma yöntemi ilk olarak 1970'li yıllarda Asya'da, 1990'lı yıllarda Balkanlarda ortaya çıkan Yugoslavya krizi ve yine 1990'lı yıllarda yaşanan Birinci Körfez krizinde Ortadoğu'da meydana gelen olaylar nedeniyle yaşadıkları yerlerden ayrılmaya zorlanmış kişilerin sorunlarına kalıcı bir çözüm bulana kadar geçen sürede geçici bir çözüm bulmak amacıyla uygulanmıştır. Geçici koruma; yaşadıkları kendi devletlerinden çeşitli nedenlerle kitlesel olarak ayrılmaya zorlanmaları sonucu kendi devletlerinden ayrılan ve geri dönemeyen yabancı kişilere acil olarak koruma sağlanması amacıyla acil ve geçici olarak sağlanan koruma yöntemi olarak tanımlanabilir. Geçici koruma bireysel korumada olduğu gibi kişi temelli verilen bir koruma statüsü olmayıp, grup temelli verilen bir koruma statüsüdür. Çok kısa bir zaman aralığında anlık ve kitlesel olarak bir insan hareketi söz konusu olduğu için grup halinde gelmiş bu kişilerin kısıtlı bir süre içerisinde bireysel olarak statü belirleme işlemlerinin mümkün olmaması ve acil olarak insani yardıma ihtiyaç duymaları nedeniyle bu kişilere acil ve geçici koruma sağlanmaktadır. Ancak geçici korumada, geçici korumanın içeriğine ilişkin üzerinde ortak uzlaşmaya varılmış kurallardan bahsetmek mümkün olmadığından, uygulamada geçici koruma statüsündeki kişilere sağlanan haklar sınırlan devletlerin takdirine kalmıştır. Bu bağlamda sağlanan haklar devletlerin kendi şartlarına bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir (Kaya ve Eren, 2015:33-35). Ayrıca genel olarak geçici koruma altına alınan kişilerin her türlü ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik harcamalar geçici koruma sağlayan devletçe yapılmaktadır (Poyraz, 2012:59).

sorumluluk alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesine ilişkin hususların Cumhurbaşkanı⁸ tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleneceği belirtilmektedir.

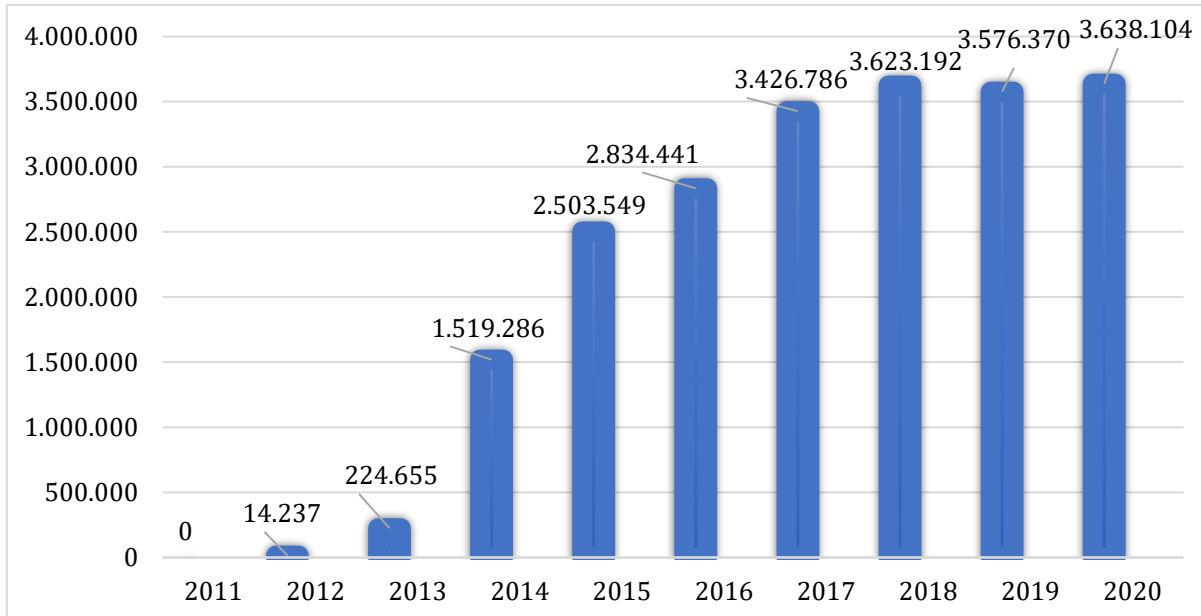
Kanun'un 91/1. maddesindeki ifadelerden, yaşadığı ülkesini terk etmek zorunda kalan ve terk ettiği ülkesine geri dönemeyen ve acil korumaya ihtiyaç duyduğu için kitlesel olarak Türkiye sınırına gelen ya da sınırdan içeri giren yabancılara geçici koruma sağlanması hususu Türkiye'nin tercihine bırakılmış gibi görünmektedir. Ancak Kanun'da yer alan uluslararası koruma çeşitlerini göz önüne alacak olursak, bu ifadelerden söz konusu yabancılara **"geçi koruma sağlanabilir"** veya **"geçici koruma sağlanmayabilir"** şeklinde Türkiye'nin bir seçeneğinin olduğu yanlıgısına düşülmemeli, söz konusu yabancılara ya uygun bir uluslararası koruma statüsü verilmesi ya da geçici koruma sağlanması gibi seçeneğinin olduğu düşünölmelidir.

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN GENEL GÖRÜNÖMÜ

Ölkelerindeki iç çatışma ve iç savaş ortamından dolayı can ve mal güvenliklerinin kalmadığını düşünen Suriyelilerin bir kısmı yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır. İç savaş nedeniyle yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlanan Suriyelilerin bazıları kendi ölkeleri içinde başka yerlere göç ederken, bazıları da komşu ölkelere doğru göç etmişlerdir.

Can güvenliklerini sağlamak için yurt dışına göç eden Suriyelilerin ulaştığı ölkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye, olayların başladığı 2011 yılından itibaren sınıra gelen Suriyelileri, uyguladığı **"açık kapı politikası"**na uygun olarak sınırdan içeri almış ve onlara koruma sağlamış, temel insani ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Türkiye'ye gelen Suriyelileri kayıt eden Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) 23.12.2020 tarihli istatistiklerine göre Türkiye'de geçici korumadan yararlanan 3.638.104 kayıtlı Suriyeli yaşamaktadır. Bunlardan 58.846'sı 5 ildeki 7 geçici barınma merkezinde ve 3.579.258'i geçici barınma merkezleri dışında yaşamaktadırlar. Türkiye'de her ilde Suriyeliler yaşamaktadır. Ancak Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay, Adana, Mersin, İstanbul, Bursa, İzmir ve Konya gibi iller Suriyelilerin sayıca daha fazla yaşadıkları illerdir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>). 2011 yılından günümüze kadar Türkiye'ye gelen ve kayıt altına alınan Suriyelilerin yıllara göre değişimi aşağıda grafikteki gibi verilmiştir.

Grafik: Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Sayısal Değişimi

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İstatistikler Geçici Koruma,

⁸ Kanun'un ilk yayımlandığı halinde bu maddede yer alan "Bakanlar Kurulu" ifadesi 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 71. maddesiyle "Cumhurbaşkanı" olarak değiştirilmiştir.

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim tarihi: 30.12.2020

Türkiye'de çok sayıda Suriyeli yaşarken, aynı zamanda statülerine ilişkin bir kavram kargaşası da yaşanmaktadır. Bu kavram kargaşasının giderilmesine olumlu katkı sunması açısından Suriyelilerin statüsünün ne olduğunun açıklanması önemlidir.

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN HUKUKİ STATÜSÜ

Afet düzeyinde doğal olaylar, iç karışıklıklar veya savaş nedeniyle kişiler yaşadıkları devletin topraklarını terk ederek bir başka devletin topraklarına göç etmek zorunda kalabilirler. Başka bir devletin sınırları içerisinde bulunan bu kişiler kendi devletlerinin korumasından yararlanamayabilir veya yararlanmak istemeyebilirler. Bu durum kişinin başka bir devlete sığınması olarak ifade edilmektedir. Sığınma hakkı kişi açısından hem hukuki hem de politik bir haktır (Yavuz ve Mızrak, 2016:183).

Sığınma hakkı ilk kez 12 Aralık 1948 tarihli İHEB'de yer almıştır. İHEB'in 14. maddesinde herkesin zulüm karşısında başka devletlere sığınma hakkından bahsedilmektedir. Ancak Beynamede bahsedilen sığınma hakkı, sığınılmak üzere başvuru yapılan devleti, kişinin başvurusunun kabul edileceği yükümlülüğü altında bırakmamaktadır. Hukuksal niteliği bir bildiri olan bu belgede bulunan hükümlere ilişkin bir takip, denetim ve yaptırım mekanizmasının bulunmaması bu alanla ilgili düzenlemelerin özel sözleşmelerle yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Kaya ve Eren, 2015:11).

II. Dünya Savaşı sonrası savaş nedeni ile yerlerinden edilmiş, başka devletlere sığınma talebinde bulunmuş Avrupalılara yardım etmek amacıyla BMGK kararıyla 1950 yılında BMMYK'nın kurulması ve göreve başlamasının hemen ardından, BMMYK tarafından yapılan çalışmalar neticesinde 1951 Cenevre Sözleşmesi kabul edilmiştir (Yavuz ve Mızrak, 2016:184). Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olmuş, 1967 Protokolü'nü de coğrafi kısıtlama şartıyla onaylamıştır.

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olmasından dolayı Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteci tanımında bahsedilen nedenlere bağlı olarak kendi devletinin ülkesi toprağını terk edip, Avrupa devletlerinden Türkiye'ye gelen ve sığınma talebinde bulunan kişilere gerekli koşulları sağlaması durumunda mülteci statüsü vermekte, diğer devletlerden gelenlere ise mülteci statüsü vermemektedir. Bu nedenle Türkiye, Suriye'deki iç çatışma ve iç savaş ortamından dolayı Türkiye'ye gelen Suriyelilere mülteci statüsü vermemiştir.

Suriyelilerin Türkiye'ye acil ve zorunlu olarak sığınma amaçlı geldiği 2011 yılında yürürlükte olan ve sığınma olaylarıyla ilgili iş ve işlemleri düzenleyen 1994 Yönetmeliği'ndeki mülteci tanımı hatırlanırsa, 1994 Yönetmeliği'ne göre bir kişiye mülteci statüsü verilebilmesi için kişinin mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların Avrupa devletlerinde meydana gelmesi gerekmektedir. Dolayısıyla dönemi içerisinde kendi iç hukukunda geçerli olan 1994 Yönetmeliği'ndeki coğrafi kısıtlama nedeniyle Türkiye Suriyelilere mülteci statüsü, ayrıca 1994 Yönetmeliği'ne göre Suriyelilerin sığınmacı olarak kabul edilmeleri gerekirken sığınmacı statüsü de vermemiştir.

Sığınmacı statüsünün verilmemesine neden olarak bu statüdeki kişilerin; Türkiye'de kalış sürelerinin üçüncü bir devlet bulma ve oraya gidecek zaman ile sınırlı olması, yetkililerdeki "bir müddet sonra devletlerine tekrar dönecekleri" düşüncesi, anlık kitlesel bir nüfus hareketinin olması, statü belirleme iş ve işlemlerine ilişkin gerekli belgeden yoksun olma ve bu nedenle bireysel olarak statü belirleme işlemlerinin mümkün olmaması ve zaman içerisinde Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayılarındaki sürekli artış gösterilebilir (Kaya ve Eren, 2015).

Suriyeliler, geldikleri ilk zamanlarda belki de Türkiye'de uzun süre kalmayacakları düşünülerek, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1994 Yönetmeliği'ne göre herhangi bir statü belirlenmeksizin yetkililer tarafından *misafir* olarak tanımlanmışlardır. Ancak Suriye'de iç savaşın devam etmesi nedeniyle yıllar içerisinde gelen Suriyelilerin sayısındaki sürekli artış ve gelenlerin uzun süre Türkiye'de kalacakları düşüncesi sonucu olsa gerek, Türkiye'de bulunan Suriyeliler için hem bazı

yetkililer hem de bilimsel çalışmalar yapan bazı akademisyenler *mülteci* kavramını da kullanmışlardır ve kullanmaktadırlar (Kaya ve Eren, 2015:29-30). Ancak Türkiye'nin onayladığı şekli ile hem 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve hem de dönemi içerisinde iç hukukta yürürlükte olan 1994 Yönetmeliği'ne göre Türkiye'de bulunan Suriyeliler için mülteci kavramını kullanmak doğru değildir.

Suriye'de iç savaşın uzaması nedeniyle Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sayısı sürekli artmıştır. Türkiye'ye gelen Suriyelilere bir statü belirlenmeksizin koruma sağlanmış olsa da, dönemi içerisinde yürürlükte olan ve sığınma olayları ile ilgili iş ve işlemleri düzenleyen 1994 Yönetmeliği'nde Suriyelilerin statü sorunu devam etmiş, 1994 Yönetmeliği'ndeki hükümler mevcut duruma cevap veremez hale gelince, Suriyeliler için bir statü belirleme ve bu amaçla yeni bir düzenleme yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç üzerine hazırlanan YUKK kanun tasarısı TBMM tarafından 04.04.2013 tarihinde kabul edilerek yasalaşmış, 11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kaya ve Eren, 2015:25).

Kanun, Türkiye'ye gelen yabancılara ilişkin birçok hüküm içerirken 4. maddesi ile geri gönderme yasağı getirmiş, 55. maddesinde ise sınır dışı etme kararı alınmayacaklar açıkça belirtilmiştir. Kanun'un 4. maddesinde ifade edilen geri gönderme yasağı ve 55. maddesinde ifade edilen sınır dışı etme kararı alınmayacaklar kapsamında bulunan, Türkiye'ye gelmiş Suriyelilerin hem geri gönderilmeleri hem de sınır dışı edilmeleri söz konusu olamayacaktır. Kanun'un bu hükümleri Türkiye'ye gelen Suriyelilere koruma sağlanması bakımından oldukça önemlidir.

Kanun'un 61. maddesinde ifade edildiği haliyle bir kişiye mülteci statüsünün verilmesi için gerekli koşullar göz önüne alındığında, bahsedilen söz konusu koşullar oluşmuş olsa dahi, Avrupa ülkeleri dışında herhangi bir ülkeden, kendi ülkesini terk edip Türkiye'ye gelen kişilere mülteci statüsünün verilemeyeceği açıkça görülmektedir. Bu nedenle sığınma amaçlı Türkiye'ye gelen Suriyelilere mülteci statüsünün verilmesi mümkün olamayacaktır.

Kanun'un 62. maddesinde ifade edilen haliyle şartlı mülteci statüsü vermek için kişilerin mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların Avrupa'daki ülkeler dışında başka yerlerde meydana gelmesi ve statü belirleme iş ve işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca Kanun şartlı mülteci statüsünü kazanmış kişilerin üçüncü bir ülke bulununcaya ve oraya yerleşinceye kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de geçici olarak kalmasına müsaade etmektedir.

Kanun'un ilgili maddesi göz önüne alındığında, Suriyelilerin sığınma amacıyla Türkiye'ye gelmesine neden olan olayların Avrupa ülkeleri dışında başka bir yerde, Suriye'de meydana gelmiş ya da geliyor olması yönüyle, Türkiye tarafından Suriyelilere şartlı mülteci statüsü verilmesi gerekiyor gibi görünmektedir. Ancak Kanun'un yine aynı maddesine göre bir kişiye şartlı mülteci statüsünün verilmesi için statü belirleme işlemlerinin yapılması gerektiğinden, kitlesel olarak sınıra gelen ve sınırı geçen Suriyelilerin sayılarının fazlalığı ya da statü belirleme işlemleri için gerekli belgelere sahip olamamaları gibi nedenlerden dolayı olsa gerek, statü belirleme işlemleri yapılamadığından, Türkiye'ye gelen Suriyelilere şartlı mülteci statüsü verilmemiştir. Ayrıca kitlesel olarak Türkiye'ye gelen Suriyelilere şartlı mülteci statüsü verildiği takdirde, bu kişilerin üçüncü bir ülke bulma ve oraya yerleştirilinceye kadar geçen sürede geçici olarak Türkiye'de kalabilecekleri de unutulmamalıdır. Suriyelilere üçüncü bir ülke bulma ve oraya yerleştirilmelerinin zorluğu da Suriyelilere şartlı mülteci statüsünün verilmemesinin bir başka nedeni olabilir.

Mülteci veya şartlı mülteci statüsünden herhangi bir statü verilmeyen kişilere Kanun'un 63. maddesine göre, söz konusu madde de bahsedilen nedenlerden dolayı ikincil koruma statüsü verileceğinden bahsedilse de, yine aynı maddeye göre bu statünün verilmesi için bireysel olarak statü belirleme işlemlerinin yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Kitlesel insan hareketlerinde insan sayısının aşırı fazlalığı ya da statü belirleme işlemleri için gerekli belgelere sahip olamamaları gibi nedenlerden dolayı pratikte bireysel olarak statü belirleme işlemlerinin yapılabilmesi bazen mümkün olmamaktadır. Bu nedenle sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen Suriyelilere ikincil koruma statüsü verilmemiş olabilir.

Özetle Kanun'da yer alan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü gibi uluslararası koruma statüsü çeşitlerinden birine sahip olmak için gerekli koşullar göz önüne alındığında, Kanun'a göre olayların meydana geldiği yer koşulundan dolayı Türkiye'ye gelen Suriyelilere Türkiye tarafından mülteci statüsünün verilemeyeceği açık olarak görülmektedir. Ancak şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsü gibi uluslararası koruma statüsü çeşitlerinden biri verilebilir gibi görünse de, süre kısıtlaması yanında kitlesel olarak Türkiye'ye gelmelerinden dolayı bireysel olarak uluslararası koruma başvuruları işleme koyulamayan, bireysel statü belirleme işlemleri yapılamayan Suriyelilerin ayrıca şartlı mülteci ya da bireysel statü belirleme işlemleri yapılamayan Suriyelilerin ikincil koruma statüsü gibi uluslararası koruma statüsü çeşitlerinden herhangi birine sahip olmaları da söz konusu olamayacaktır.

Kanun'un 91/1. maddesinde geçici korumadan bahsedilmektedir. Yaşadığı ülkesinde ayrılmaya zorlanmış ve tekrar ülkesine dönemeyen yabancıların kitlesel olarak acil ve geçici koruma bulmak amacıyla Türkiye sınırlarına gelmesi veya sınırları geçmesi durumunda bu yabancılara geçici koruma sağlanabileceği ifade edilmektedir. Ancak Kanun'da geçici korumanın süresine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır (Elçin, 2016:35).

Kişilerin mülteci durumuna düşmesine neden olan olaylar nedeniyle Türkiye sınırlarına gelen ya da sınırları geçen ancak Kanun'da bahsedilen mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsü gibi uluslararası koruma statüsü çeşitlerinden herhangi bir statü verilmeyen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği hususunun Kanun'da yer alması, sığınmak/koruma bulmak amacıyla Türkiye'ye gelen Suriyelilere gerçekte sağlanan geçici korumanın hukuki dayanağını oluşturmuştur.

Kanun'un 91/2. maddesi gereği, geçici koruma sağlanabilecek kişilerin Türkiye'ye kabul edilmesi, kalışları, hakları ve sorumlulukları ve ayrılışları ile Türkiye sınırına doğru gerçekleşecek kitlesel hareketlerin yönetilmesinde alınacak önlemler, yerli ve yabancı kurum ve kuruluşlar arası iş birliği, işbirliğinin koordinasyonu, ayrıca tüm bu süreçlerin yönetilmesinde görev yapacak merkezde ve taşrada teşkilatlanacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesine ilişkin hususların düzenlenmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan, Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen *Geçici Koruma Yönetmeliği*'nin (GKY) 22.10.2014 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Türkiye'ye gelen Suriyelilerin statü sorunu tamamen çözülmüştür.

Yönetmelik'in 1. maddesinde amacı; ülkesini terk etmek zorunda kalan ve tekrar ülkesine dönemeyen, bireysel ya da topluca Türkiye sınırına gelen veya sınırı geçen, acil koruma ihtiyacı olan yabancılardan uluslararası koruma statüsü başvurusu bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara YUKK'un 91. maddesine göre sağlanabilecek geçici korumaya ilişkin iş ve işlemlerde usul ve esasları ayrıca bu kişilerin sınırdan kabulü, kalışları, hakları ve sorumlulukları, ayrılışları ve toplu insan hareketlerine karşı alınacak önlemler ile yerli ve yabancı kuruluşlar arasındaki iş birliğini düzenlemek olarak ifade edilmektedir. Ayrıca Yönetmelik'te, Yönetmelik'in amacında ifade edilen pek çok hususu düzenleyen hükümler bulunmaktadır.

Yönetmelik'in 7. maddesinde geçici korumanın, ülkesini terk etmek zorunda kalan ve tekrar ülkesine dönemeyen, topluca veya bu toplu akın döneminde bireysel olarak Türkiye sınırına gelen veya sınırı geçen, acil koruma ihtiyacı olan ancak bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemleri yapılamayan yabancılara, uygulanacağı belirtilmektedir.

Yönetmelik'in 7. maddesinde belirtilen ve geçici korumanın kimlere uygulanacağına ilişkin koşullar göz önüne alındığında, geçici korumanın ülkelerindeki iç çatışma ve savaş ortamından kaçıp topluca ya da toplu insan hareketi döneminde bireysel olarak acil koruma bulmak amacıyla Türkiye sınırına gelen veya sınırı geçen ayrıca bireysel olarak da uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan Suriyelileri kapsadığı açıkça görülmektedir.

Nitekim Yönetmelik'in geçiş hükümleri, geçici 1/1. maddesinde 28.04.2011 tarihinden itibaren Suriye'de meydana gelen iç karışıklık nedeniyle Suriye'den sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen, geçici korumaya ihtiyaç duyan Suriyeliler, vatansızlar ve mültecilerin, uluslararası koruma başvuruları olsa dahi geçici koruma altına alınacakları, ayrıca Yönetmelik'in geçici 1/1. maddesi

kapsamında olanlardan 28.04.2011 tarihinden önce bireysel olarak uluslararası koruma talebinde bulunmuş olsalar dahi bu kişilerin istemeleri halinde geçici korumadan yararlandırılacakları ifade edilmektedir.

Yönetmelik'in yürürlüğe girmesi ile 28.04.2011 tarihinden itibaren geçici koruma bulmak için Türkiye'ye gelen Suriyeliler ile söz konusu tarihten önce bireysel olarak uluslararası koruma talebi olduğu halde, geçici koruma talebinde bulunan Suriyeliler resmen geçici koruma altına alınmışlardır. Ayrıca Yönetmelik'in herhangi bir maddesinde, sağlanacak geçici korumanın süresiyle ilgili zaman sınırlamasına ilişkin bir ifade bulunmamaktadır.

SONUÇ

2011 yılında Suriye'de meydana gelen olayların bir iç çatışmaya, iç savaşa dönüşmesi sonucu can güvenliklerinin kalmadığını düşünerek yaşadıkları yerleri terk edip, acil koruma bulmak amacıyla 2011 yılı bahar aylarından başlayarak kitlesel olarak Türkiye sınırına gelen Suriyeliler, açık kapı politikası uygulaması doğrultusunda sınırdan içeri alınmış ve kendilerine koruma sağlanarak temel insani ihtiyaçları karşılanmıştır.

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne Türkiye'nin coğrafi kısıtlama ile taraf olmasından dolayı, Türkiye'nin Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle yaşadıkları yerleri terk eden ve koruma bulmak amacıyla Avrupa ülkelerinden gelen kişilere gerekli koşulları sağladığının anlaşılması durumunda mülteci statüsü vermesi gerekmektedir. Ayrıca Suriyelilerin Türkiye'ye geldiği 2011 yılında yürürlükte olan 1994 Yönetmeliği'nde aynen 1951 Sözleşmesi'ne taraf olduğu halindeki gibi Türkiye'nin bir kişiye mülteci statüsü vermesi için kişinin mülteci durumuna düşmesine neden olan olayların Avrupa ülkelerinde meydana gelmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla hem 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki hem de dönemi içinde yürürlükte olan 1994 Yönetmeliği'ndeki coğrafi koşulun sağlanamamış olması nedeniyle Türkiye'ye gelen Suriyelilere Türkiye mülteci statüsü vermemiştir. Ancak 1994 Yönetmeliği'ne göre Türkiye'ye gelen Suriyelilere sığınmacı statüsü verilebilir görünse de sığınmacı statüsü de verilmemiştir.

Türkiye'ye geldikleri 2011 yılından itibaren Suriyelilere herhangi bir uluslararası koruma statüsü verilmemiş olsa da, kendilerine geçici koruma sağlanmış ve temel insani ihtiyaçları uluslararası koruma statülerindeki haklardan geri olmayacak şekilde karşılanmıştır.

Suriyelilerin statü sorunu devam ederken 11.04.2013 tarihinde YUKK yürürlüğe girmiştir. YUKK'ta yer alan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri gibi uluslararası koruma statüsü çeşitlerinden, coğrafi koşulun sağlanamaması ve bireysel olarak statü belirleme işlemlerinin yapılamaması nedeniyle mülteci statüsü; muhtemelen haklarında bireysel olarak uluslararası statü belirleme işlemlerinin yapılamaması ve süre kısıtlaması olması gibi nedenlerden dolayı şartlı mülteci ve ayrıca haklarında bireysel olarak uluslararası statü belirleme işlemlerinin yapılamaması nedeniyle ikincil koruma statülerinden herhangi bir statü Suriyelilere verilememiştir.

Ancak YUKK'un 91/1. maddesinde, bu madde kapsamında değerlendirilecek yabancılara geçici koruma sağlanabileceğine ilişkin hükümlerin yer alması, Suriyelilere gerçekte sağlanan geçici korumanın hukuki dayanağını oluşturmuştur. YUKK'un 91/2. maddesi hükmü gereği İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu kararıyla 22.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren GKY'nin 7. maddesinde ifade edilen, geçici korumanın hangi yabancılara uygulanacağına ilişkin şartlar göz önüne alındığında, ülkelerindeki iç savaş ortamından kaçan ve koruma bulmak için Türkiye'ye gelen ve bireysel statü belirleme işlemleri yapılamayan Suriyelilere geçici korumanın uygulanacağı anlaşılmakta olup, bu durum GKY'de de açık olarak belirtilmiştir. GKY'nin Geçiş Hükümleri Geçici 1/1. maddesine göre 28.04.2011 tarihinden itibaren acil koruma bulmak amacıyla Türkiye'ye gelen Suriyeliler ile Geçici 1/2. maddesine göre 28.04.2011 tarihinden önce gelmiş ve uluslararası koruma başvuru yapmış olsalar dahi, geçici korumadan yararlanmak isteyen Suriyeliler *geçici koruma altına* alınmışlardır. Dolayısı ile Türkiye'deki Suriyeliler hukuken "*geçici koruma altında olanlar*" veya "*geçici korumadan yararlananlar*" statüsündedir.

KAYNAKÇA

- Barkın, E. (2014). "1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi", Ankara Barosu Dergisi, (2014/1): 331-360.
- BMMYK, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, www.unhcr.org.tr/turkey/home.pdf? Page= 53, Erişim tarihi: 26.02.2017.
- Deniz, T. (2014). "Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye", TSA (Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi), Yıl:18 (1): 175-204.
- Elçin, D. (2016). "Türkiye'de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi İle Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar", TBB Dergisi, 2016(124): 9-80. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1570>, Erişim tarihi: 27.08.2017.
- Ergül, E. (2012). "Uluslararası Hukuk ve Türk Mevzuatında Yabancı Kavramı ve Türleri", Türk İdare Dergisi, (475): 213-228.
- Ergüven, N. S. & ÖZTURANLI, B. (2013). "Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye-International Refugee Law And Turkey", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:62 (4): 1007-1061.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (Resmi Gazete: 22.10.2014 tarihli ve 29153 sayılı).
- GİGM, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar-Mülteci, <https://www.goc.gov.tr/multeci>, Erişim tarihi: 07.01.2020.
- GİGM, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim tarihi: 30.12.2020.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi (https://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html , Erişim tarihi: 26.02.2017.
- Kaya, İ. & Eren, E. Y. (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu-Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları 55, 1. Baskı, İstanbul.
- Kirişçi, K. & Karaca, S. (2015). Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitlesel Mülteci Akınları, *M. Murat ERDOĞAN ve Ayhan KAYA (Der...)* Türkiye'nin Göç Tarihi-14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi, (http://www.goc.gov.tr/icerik6/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641_icerik, Erişim tarihi: 29.10.2016.
- Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, (http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-statusune-iliskin-1967-protokolu_340_343_650_icerik, Erişim tarihi: 29.10.2016.
- Peker, B. & Sancar, M. (1986). Mülteciler ve İltica Hakkı-Yaşamın Kıyısındakilere Hoş geldin Diyebilmek, İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayını.
- Poyraz, Y. (2012). "Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:20 (2): 53-69. (dergipark.ulakbim.gov.tr/suhfd/article/view/5000141718/5000129549, Erişim Tarihi: 30.08.2017.
- Reçber, S. (2014). Hayatın Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar, Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu -VI- Bildiriler, (Düzenleyen Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari

Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 13-14 Kasım 2014), Petrol İş Yayını, İstanbul.

Resmi Gazete: 05.09.1961 tarihli ve 10898 sayılı.

Resmi Gazete: 05.08.1968 tarihli ve 12968 sayılı.

Saraçlı, M. (2015). "Uluslararası Hukuk ve Mülteciler", Uluslararası Sivil Toplumu Geliştirme ve Destekleme Derneği (STD), Her Yönüyle Dernekler Üç Aylık Sektörel Dergi, (29): 22-31. (<http://www.std.org.tr/uluslararasi-hukuk-ve-multeciler-sayfa-259.html>, Erişim tarihi: 27.10.2016).

Taşdelen, İ. E. (2011). "Türkiye'de Mültecilerin Hukuki Durumları ve İzmir'e İlişkin Bir Araştırma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (Resmi Gazete: 30.11.1994 tarihli ve 22127 sayılı).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

(<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, Erişim tarihi: 16.01.2020).

Yavuz, Ö. & Mızrak, S. (2016). "Acil Durumlarda Okul Çağındaki Çocukların Eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği", Göç Dergisi, Cilt: 3 (2): 175-199. (<http://www.tplondon.com/dergi/index.php/gd/article/view/80/44>, Erişim tarihi: 04.02.2018).

Yılmaz, A. (2014). "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri", Ankara: Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 9(2): 1685-1704.